

Vývoj kultury ve světě po roce 1945

ÚVOD

Podobu světové kultury ve 2. polovině 20. století předurčovala **železná opona** táhnoucí se napříč Evropou a pomyslně i mezi dalšími zeměmi. Na jedné straně stály **totalitní** či **diktátorské režimy** držící pod kontrolou uměleckou tvorbu a prosazující oficiální směr kultury, na straně druhé **demokratické státy**, ve kterých svobodně existovala pestrá směs uměleckých trendů. Hranice mezi těmito dvěma světy však nebyly zcela neprostupné, oba se do jisté míry ovlivňovaly.

Uměleckou tvorbu v **zemích východního bloku** zásadním způsobem ovlivňovalo politické klima dané země. V období „tuhého“ režimu byl prostor pro svobodné tvůrčí vyjádření minimální, v éře uvolňování se poněkud rozšířil. Stát však měl **téměř permanentní kontrolu nad kulturním děním**. Vůči oficiální kultuře se v každé době vy-

VÝVOJ V EVROPĚ

mezovala **neoficiální kultura**, která se nechtěla nechat spoutat do předem dané šablony. Svou roli v opozici k oficiálním trendům sehrávali také **umělci působící v exilu**, kteří ovlivňovali jak dění ve své původní vlasti, tak ve svém novém působišti.

V **zemích západního bloku** zasahovaly státní orgány do umělecké tvorby minimálně. Ani tam však neexistoval neomezený tvůrčí prostor. Společenské tlaky na **naplňování módních trendů** či **prodejnost a konkurenceschopnost děl** často převažovaly nad uměleckým hlediskem. **Komeracionalizace** a **masovost** zahнала mnoho umělců do pomyslného „podzemí“ subkultur. Některá původně subkulturní hnutí, např. punk či hippies, však dokázala dominanci hlavních proudů narušit a prosadit se v masovějším měřítku.

Prislušníci punkové subkultury

Kulturní rozvoj v zemích mimo evropský kontinent byl určován politickou situací a mírou celkového rozvoje země. **USA** se v tomto ohledu podobaly

VÝVOJ MIMO EVROPU

západním evropským zemím. Také tam panovala **pluralita uměleckých směrů a stylů**, mezi USA a svobodnou západoevropskou společností navíc docházelo k silnému vzájemnému ovlivňování. I v USA **umění přestalo být výlučnou záležitostí galerií** a dostávalo se na ulice měst v podobě **graffiti** či **happeningů** nebo do volné krajiny jako **land-art**. Větší komeracionalizace a masovost kultury vedla ke vzniku proudů, které právě znaky masové kultury ironizovaly. Příznačně to dosvědčují např. koláže z reklam, komiksů či neobvyklá ztvárnění populárních hvězd pop-artu.

Kulturní dění ve svobodných či svobodnějších mimoevropských oblastech bylo ve 2. polovině 20. století částečně ovlivněno euroamerickou kulturou, zároveň se v nich prosazovaly **inspirační zdroje vycházející z vlastních tradic**. V nedemokratických režimech (např. v Číně nebo v KLR) byla situace obdobná jako v evropských totalitních státech.

Na současných trendech kultury se výrazně projevil **pád železné opony** na začátku 90. let, který otevřel zemím bývalého východního bloku svobodný přístup k západní kultuře a přinesl s sebou řadu vzájemných kontaktů a zajímavých inspirací.

Globalizace pomyslně spojuje svět a především **internet** přináší nové příležitosti pro uplatnění lidí z různých sociálních skupin i koutů světa. Díky internetu může kdokoli zhlédnout např. umělcův nový obraz, dokument natočený v obyčejném pokoji nebo si poslechnout neobvyklou hudební kompozici prakticky ihned po jejich vzniku. Stále výraznější stírání rozdílů mezi „vysokým“ a „nizkým“ uměním vyvolává čím dál častěji **otázku po podstatě umělecké tvorby a uměleckého díla**.

SOUČASNOST

Příklad land-artu

Subkultura je specifická menšinová kultura působící v rámci většinové. Často vzniká jako negativní reakce na dominantní kulturu. Jednotlivé subkulturní skupiny se od sebe liší mimo jiné mírou radikalismu a politické angažovanosti. Příslušníci jedné subkultury vyznávají stejné hodnoty, používají tytéž symboly, mají stejné zvyky apod. Mezi významné subkulturní proudy patří např. punk, hippies, street-art a další.

Globalizace v kultuře je utváření jednotící kultury působící napříč geografickými celky. Mezi negativa globalizace patří rozšiřování a posilování vlivu konzumní a komeracionalizované kultury, jistá ztráta osobitosti a snižování kulturní rozmanitosti. Za pozitivní dopad lze považovat vznik nových (často protichůdných) tendencí díky novým možnostem komunikace a překonávání etnických hranic.

INSPIRACE

Po druhé světové válce výrazně **zesílil vliv americké kultury na kulturní dění v západní Evropě**. Ve výtvarném umění je patrný zejména v konceptuálním umění, pop-artu a graffiti, v hudbě v pop-music a rapu, v literatuře byli výraznými inspirátory např. beatnici.

Budovatelské nadšení socialistické éry

Z filmu Člověk z mramoru

50. let v Polsku znázorňuje výrazně kritickým pohledem film Andrzeje Wajdy Člověk z mramoru z roku 1976.

Z filmu The Doors

Hudební film režiséra Olivera Stonea The Doors z roku 1991

zachycuje vznik a historii známé rockové skupiny a osudy jejího zpěváka Jima Morrisona.

Film Životy těch druhých (2006) německého režiséra Florianu Henckela von Donnersmarcka dokumentuje fungování tajné komunistické policie Stasi ve východním Německu.

Z filmu Životy těch druhých